

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová teze

Regionální disparity a možnosti jejich řešení

Bc. Jana Kahánková

© 2016 ČZU v Praze

Souhrn:

Hlavním námětem diplomové práce je zmapování regionálních disparit v České republice. Konkrétně je zaměřeno na kraje, které jsou na úrovni NUTS 3. NUTS 3 je jednotkou, která odpovídá úrovni nejnižšího územně správního regionu státní správy (úroveň okresu a případně krajů). Práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou a praktickou. Teoretická část zahrnuje teoretická východiska vycházející z odborné literatury a důvěryhodných zdrojů. Praktická část je zaměřena na regionální diference v ekonomické a sociální dimenzi. Klíčovou částí je průzkum regionálních disparit dle vybraných indikátorů. Cílem diplomové práce je kvantifikování regionálních diferencí a následné zhodnocení opatření, která jsou vůči regionům uplatňována.

Klíčová slova:

region, disparity, dimenze, NUTS, obyvatelé, indikátor, sociální, ekonomická

Cíl a metodika:

Hlavním cílem diplomové práce je analýza regionálních disparit v České republice na úrovni NUTS 3.

Mezi podpůrné cíle bylo zařazeno zmapování disparit a následné srovnání jednotlivých krajů České republiky. Diference budou kvantifikovány. Indikátory budou vybrány v dimenzi ekonomické a sociální. V ekonomické oblasti budou zahrnuty ukazatele hrubého domácího produktu, hrubého fixního kapitálu, hrubé přidané hodnoty, ekonomicky aktivní subjekty v regionech a příjmy a výdaje jednotlivých krajů. V sociální oblasti bude zaměřeno na příjmy domácností, spotřebitelské ceny, vzdělaností a věkovou strukturu obyvatelstva, průměrné mzdy, nezaměstnanost a stav zdravotnictví.

Následně budou zhodnoceny informace o tom, jaká opatření jsou využívána k řešení regionálních disparit.

K vyhotovení diplomové práce bude nejprve sestavena osnova celého dokumentu. Jednotlivé body osnovy budou promyšleny tak, aby práce na sebe v zájmu snazšího pochopení celé problematiky logicky navazovala.

Diplomová práce bude zahrnovat dvě části - teoretickou a praktickou. Teoretická část, nebo-li literární rešerše bude obsahovat teoretické pojmy, které budou sloužit ke zpracování praktické části. Rešerše bude vycházet především z odborné literatury a důvěryhodných zdrojů, které se zabývají problematikou regionálních disparit. Tyto zdroje budou uvedeny v seznamu literatury.

Praktická část bude vycházet zejména z analýzy vertikální a horizontální. Další metodou bude deskripce a komparace. Komparace bude aplikována především na meziregionální úrovni. V praktické části bude využíváno dat především z Českého statistického úřadu.

Teoretická část:

Teoretická část nejprve definuje pojem region. Obecně lze region vymezit problematicky, neboť tato definice je používána v nejrůznějších souvislostech a v nejrůznějších vědních disciplínách. Za společný znak všech definic pro regiony lze však považovat geografické vymezení regionů, na tomto faktu se shoduje většina autorů.

Regiony lze vymezit administrativně (prakticky). Administrativní vymezení má význam především pro státní správu a územní samosprávu. Dále je možné regiony kategorizovat. Je možné rozlišit je do těchto typů: reálné regiony, regiony vymezené lidskými aktivitami a činnostmi, identifikační regiony.

Další pojmy definují disparitu a regionální disparitu. Disparitu je možno chápat jako nerovnost, regionální disparitu jako nepoměr mezi regiony. Následuje kategorizace disparit - ekonomické, sociální a územní disparity. Za klíčové lze považovat faktory, které přispívají ke vzniku regionálních diferencí. Člení se na primární a sekundární. Poté je vyhotoven základní soubor deskriptorů a indikátorů, které se vyskytují v sociální, ekonomické a územní sféře. Závěrem této části jsou uvedeny opatření regionální politiky k řešení disparit.

Praktická část:

Podkapitoly v analytické části obsahují kvantifikaci regionálních disparit v České republice na úrovni NUTS 3. Zmapovány jsou vybrané indikátory v ekonomické a sociální

dimenzi. Na základě tohoto zmapování je vyhodnoceno a vytvořeno pořadí jednotlivých regionů. Sledované období bylo vybráno od roku 2008 – 2013.

Závěr:

Rozbor v praktické části ukázal, že disparity „existují“ a to jak v reálném světě, tak i zákonitě. Je nemožné předpokládat, že „všichni budou stejní.“

Jak se ukázalo, na difference mezi jednotlivými regiony má v oblasti ekonomické především vliv HDP, THFK, HPH a počet registrovaných podnikatelských subjektů. Tyto ukazatele představují značný vliv na výkonnostní postavení ekonomiky regionů v rámci České republiky. Mezi těmito faktory vyplynula následující souvislost: pro HDP, THFK a také zaměstnanost je významné, zda se v regionu vyskytují malé či velké podniky. Na ekonomiku krajů má značný vliv struktura odvětví a její změny.

V sociální oblasti se jako nejvýznamnější faktory z hlediska regionálních diferencí ukázaly příjmy domácností, mzdy, spotřebitelské ceny, nezaměstnanost a sociální vybavenost v oblasti zdravotnictví. Zde poměrně zajímavě ukázal průzkum skutečnost, že v některých regionech jsou podprůměrné mzdy, ale příjmy domácností jsou nadprůměrné nebo naopak. S příjmovou úrovní domácností úzce souvisí spotřebitelské ceny. Náhodně vybrané zboží a služby ukázaly, v kterých krajích je levno a draho.

Po zhodnocení všech výše uvedených indikátorů bylo vyhotoveno následující pořadí regionů: 1. místo Jihomoravský kraj, 2. místo Středočeský kraj, 3. místo Plzeňský kraj, 4. místo Moravskoslezský kraj, 5. a 6. místo Jihočeský a Zlínský kraj, 7. místo Kraj Vysočina, 8. místo Královéhradecký kraj, 9. místo Pardubický kraj, 10. místo Liberecký kraj, 11. místo Ústecký kraj, 12. místo Karlovarský kraj a 13. místo Olomoucký kraj.

Opatření, které je možno nastavit k řešení regionálních diferencí je mnoho. Obecně je lze zhodnotit jako nefinanční a finanční nástroje.

Velkou roli k vyrovnání disparit zde hraje politika hospodářské a sociální soudržnosti. Politika HSS je naplňována prostřednictvím dvou Strukturálních fondů (Evropský fond pro regionální rozvoj a Evropský sociální fond) a Fondu soudržnosti.

Důležitým trendem do budoucna tak zůstává především udržitelnost v redistribuci finančních prostředků nejvíce postiženým regionům na základě co nejpřesnějšího vymezení. Ne-
ní však možné spoléhat se jen na finanční tok peněz ze strany státu či Evropské unie. Za
významnou je také považována participace ze strany občanů, kteří svým aktivním přístu-
pem přispějí ke zmírnění nežádoucích disparit zejména v oblasti sociální. Jedině tak bude
mít uplatňovaná HSS smysl.

Použitá literatura:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Regiony NUTS v Evropské unii*. Praha, 2006, s. 141, ISBN 80-250-1212-3.

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, Regionální rozvoj a Rozvoj venkova*. 1. vyd. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2010, s. 193, ISBN 978-80-213-1413-9.

RYDVALOVÁ, Petra, ZBRÁNKOVÁ, Magdalena, ŽIŽKA, Miroslav. *Regionální disparity a jejich řešení*. 1. vyd. Brno: Tribun EU s.r.o., 2009, s. 113, ISBN 978-80-87184-08-0.

WOKOUN A KOLEKTIV, René. *Regionální rozvoj, východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. 1.vyd. Praha: Linde, 2008, s. 475, ISBN 978-80-7201-699-0.

Elektronické dokumenty:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Statistiky* [online]. [cit. 2015-09-05]. Dostupný z WWW: <https://www.czso.cz/csu/xp/1-xp>

KUTSCHERAUER, Alois. *Disparity a jejich vliv na územní rozvoj země* [online]. (PDF) [cit. 2015-06-11]. Dostupný z WWW: http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/RD_0904.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Regiony regionální politiky* [online]. [cit. 2015-05-15]. Dostupný z WWW: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>